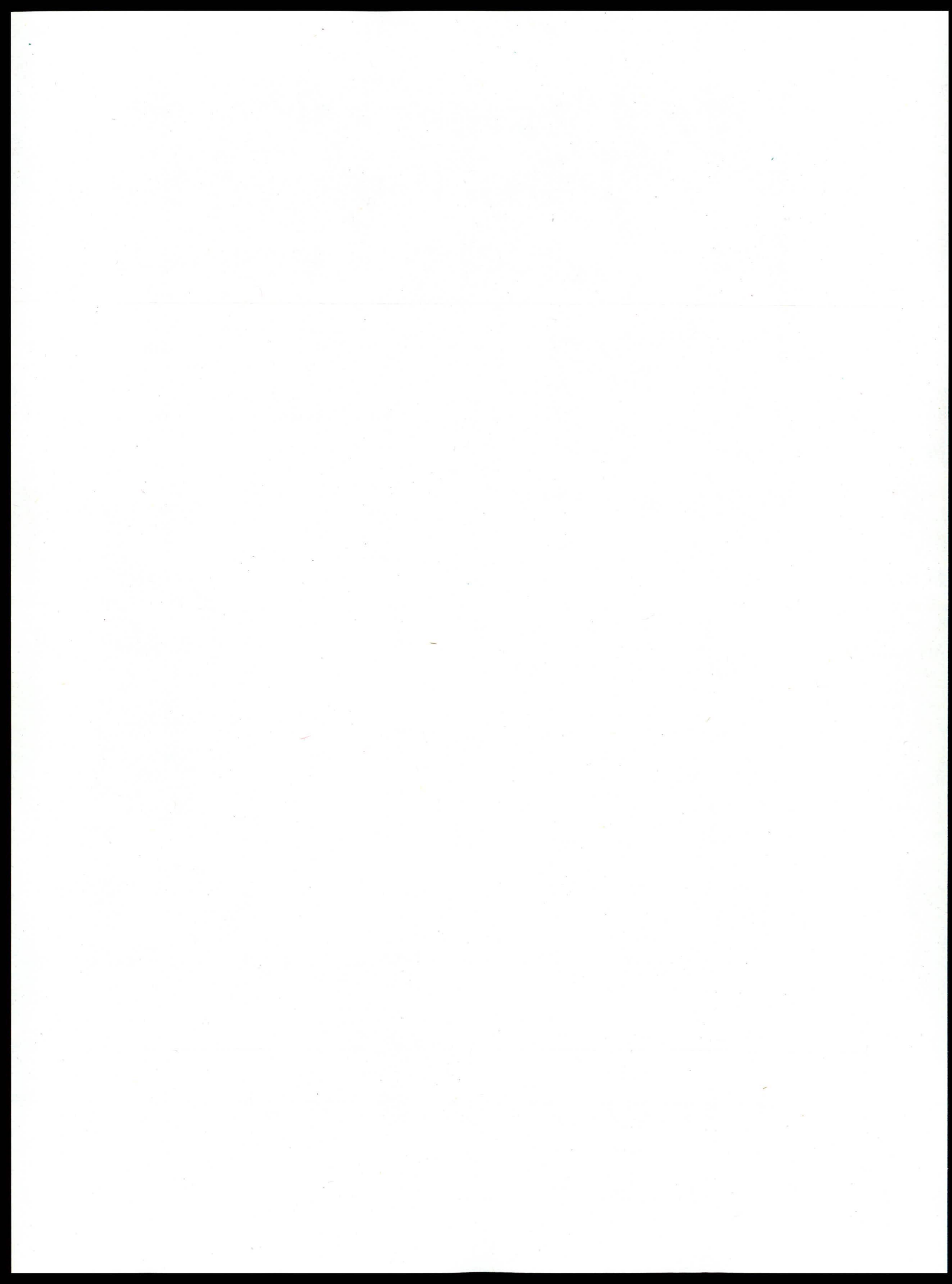
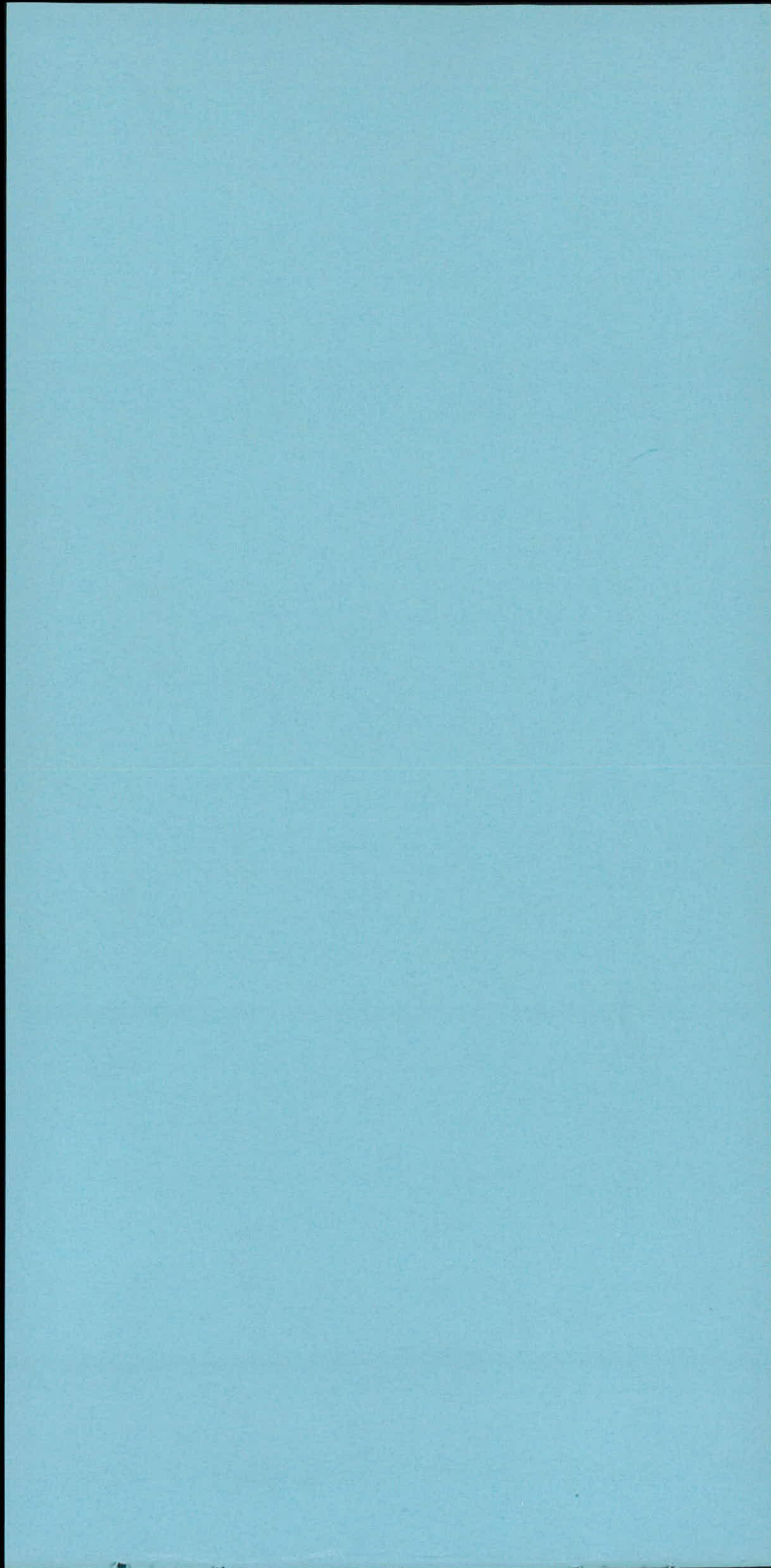
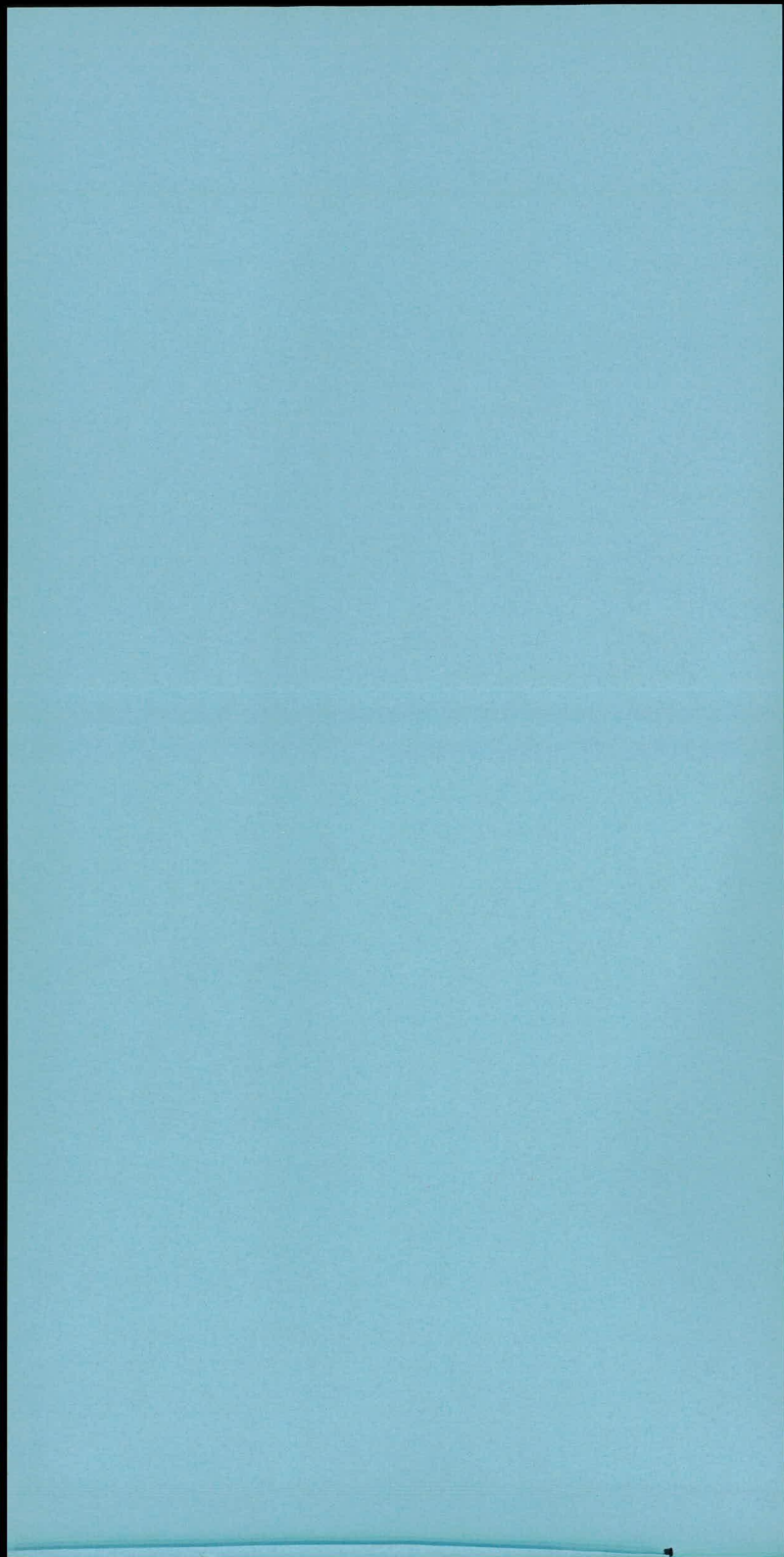

NACHTREGELS NIGHT LINES

Centraal Museum – Agnietenstraat 1 – 3512 XA – P.O. Box 2106 – 3500 GC Utrecht – The Netherlands

NIGHT LINES

Art in Utrecht's historic inner city – from sunset to sunrise

A show from 27 April to 15 October 1991

I N H O U D S O P G A V E

INLEIDING IDEE / OPZET	3
ORGANISATIE	4
FONDSENWERVING	6
LOCATIES EN KUNSTENAARS	7
PUBLICITEIT	9
DE OPENING	11
BEZOEKERS	11
HET GELD	12
Inleiding (12); Geïntegreerde begroting (13); Inkomsten algemeen (13); Uitgaven algemeen (13); Overzicht inkomsten/uitgaven algemeen (22/23)	
BIJLAGEN	14
persvermeldingen/recensies (nationaal/internationaal) schematisch overzicht storingsen, tentoonstellingscolofon, voorlopige rekening (kosten/inkomsten)	

In 1988 ontstond het idee om in Utrecht een tentoonstelling te maken in de nachtelijke openbare ruimte. De jaarlijkse 'Nacht van de Poëzie', het prachtige historisch centrum van Utrecht, en een toenemende belangstelling voor woord en beeld onder beeldend kunstenaars, leidden in februari 1990 tot het definitieve plan voor de manifestatie **Nachtregels/ Night Lines:**

- **Nachtregels / Night Lines:** tentoonstelling in de openbare ruimte van twintig tijdelijke kunstwerken van kunstenaars uit Nederland en het buitenland, te zien in het centrum van Utrecht in de avond en in de nacht. Opening gelijktijdig met de Nacht van de Poëzie, 26 april 1991, te zien t/m 15 oktober 1991.
- **Words Without Thoughts Never To Heaven Go:** parallel tentoonstelling met bestaande werken van dezelfde kunstenaars in het Centraal Museum, waarin hun relatie met tekst en beeld nader wordt belicht. Opening gelijktijdig met de Nacht van de Poëzie, 26 april 1991, te zien t/m 8 september 1991.
- **De Woorden en de Beelden / The Words and the Images:** een boek dat een overzicht geeft van en inzicht geeft in het gebruik van tekst in de beeldende kunst van de twintigste eeuw.

In alle componenten van de tentoonstelling **Nachtregels / Night Lines** komt steeds weer de relatie tussen woord en beeld en het gebruik van tekst in beeldende kunst terug. Doelstelling daarbij was zichtbaar te maken welke beweegredenen er zijn voor het gebruik van tekst in de beeldende kunst. Voor de nachtelijke tijd werd gekozen om mystieke redenen en omdat de nacht visueel ideale omstandigheden creëert. 's Nachts is de openbare ruimte rustig en stil, de gebouwen in de stad worden sokkels en dragers van een kunstwerk. **Nachtregels** moest de meest openbare tentoonstelling denkbaar worden, en niet alleen interessant zijn voor de doorgewinterde museumbezoeker. Overdag bestond weliswaar de gelegenheid de museumtentoonstelling te bezoeken, maar 's avonds was het netwerk van verlichte kunstwerken voor iedereen vrij te bezichtigen. De catalogus van beide tentoonstellingen en het boek 'De Woorden en de Beelden' gaf nadere toelichting.

In April '90 begon de organisatie van dit grote project. Er was reeds een kostenraming, een begroting en dekkingsplan opgesteld, en de eerste subsidie- en sponsorverzoeken waren de deur uit. Er werd contact gelegd met kunstenaars, locatiehouders, het bestuur van de stad, en met gemeentelijke instellingen. Er werd een adviesraad ingeschakeld met kenners van de stad Utrecht, ook voor het broodnodige lobbywerk. De eerste reacties waren zo bemoedigend, dat reeds na een maand besloten werd door te gaan. Omdat Nachtregels voor 95% uit externe middelen moest worden betaald, kon dat besluit daarna nog talloze malen worden herhaald.

Om het hele project financieel beheersbaar te houden, maar ook als controle voor de artistieke kwaliteit, werd de kunstenaars gevraagd een plan en schetsontwerp in te dienen. Daarvoor moest iedereen uiteraard in Utrecht een locatie komen kiezen. Eind November waren de schetsontwerpen en ideeën bekend en was het moge-

lijk doelgericht offertes aan te gaan vragen. In januari 1991 waren de kosten min of meer bekend. Het dekkingsplan vertoonde echter nog veel gaten. Dat bleef zo gedurende de hele voorbereiding waardoor twee kostbare projecten (van Wim T. Schippers en van Dirkje Kuik i.s.m. Betty Müller) moesten afvallen. Tevens werd voortdurend op allerlei posten bezuinigd, zoals dat bij de organisatie van een groot festival onvermijdelijk is.

De voorbereiding van de tentoonstelling 'Words Without Thoughts Never to Heaven Go' in het Centraal Museum verliep onderwijl naar wens. Aan de deelnemende kunstenaars werd gevraagd een keuze uit het oeuvre te exposeren. Aldus kon het publiek zich voor of na het nachtelijk bezoek aan Utrecht van het bestaande werk op de hoogte stellen. Voor de drie toegangen tot het tentoonstellings-complex werd aan 'special guests' gevraagd een installatie te verzorgen.

Deze lichtsluizen vormden de verbindende factor tussen de dag en de nacht, binnen en buiten, tussen 'Words...' en 'Thoughts'.

De redactie en publicatie van het tweetalige boek 'De Woorden en de Beelden' was de derde grote onderneming binnen Nachtregeles. In dit boek werd de historie van het gebruik van tekst in de beeldende kunst toegelicht. De produktie liep voorspoedig, de heldere vormgeving van Tessa van der Waals en overzichtelijke redactie zorgden al spoedig dat het boek, dat wereldwijd werd gedistribueerd en ook bij onderwijsinstellingen in een behoefte voorzag, uitverkocht raakte.

Eind Januari 1991 begon de firma Nijman Lichtreclame Haarlem met het uitwerken van de schetsontwerpen, in een harmonische samenwerking met de kunstenaars. Met de locaties en kunstenaars werden afspraken gemaakt over aanspra-

kelijkheid en eigendom en de eerste vergunningen werden aangevraagd en verleend.

Begin april werden de eerste kunstwerken geplaatst en begon de fotograaf Jannes Linders met het fotograferen voor de catalogus. Deze catalogus, ontworpen door Wild Plakken (Rob Schröder en Lies Ros), documenteerde zowel de museumtentoonstelling als de Nachtregeles in de stad. Aan een aantal auteurs was gevraagd artikelen te schrijven over de verschillende kunstenaars. Bij de opening was tenslotte ook de zgn. stadsgids klaar, een handzaam boekje met routebeschrijving en afbeeldingen van de schetsontwerpen.

Op 26 april was op 23 locaties in de binnenstad van Utrecht Nachtregeles/Night Lines te zien. Alleen het werk van Marc Ruygrok was nog niet geheel voltooid.

Aan de fondsenwerving is gedurende de hele voorbereiding veel zorg besteed omdat voor de organisatie van een dergelijk grootscheeps project niet voldoende materieel krediet aanwezig was bij het Centraal Museum. Er werd besloten om de sponsoring en de subsidiewerving zelf ter hand te nemen en geen extern bedrijf aan te trekken. In een vroeg stadium zijn 50 bedrijven aangeschreven, nadat eerst onderzocht was welke mogelijkheden het bewuste bedrijf bood. Met een tiental bedrijven is vervolgens onderhandeld, uiteraard niet altijd met het gewenste resultaat. In een later stadium werd tevens een aantal leveranciers / uitvoerende bedrijven bereid gevonden om materiaal/diensten met korting c.q. gratis ter beschikking te stellen. Kort voor de deadline werd tenslotte met de ABN/Amro een hoofdsponsorship overeengekomen. In totaal is ca. 14% van het budget afkomstig van sponsors, 77.5 % van subsidies en 8.5% van eigen middelen van het Centraal Museum, aangevuld

met inkomsten gegenereerd door het project (voor verdere toelichting zie hoofdstuk Geld). De twee belangrijkste en ook meest risicodragende subsidies werden toegekend door de Gemeente Utrecht (i.s.m. Fonds Stadsverfraaiing) en door het Ministerie van WVC. Verder werd financiële steun (subsidie en sponsoring) verleend door: Provincie Utrecht, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Europese Culturele Stichting, Belgische Ambassade, The British Council, Ambassade de France aux Pays-Bas, Istitutio Italiano di Cultura per i Paesi Bassi, Canadese Ambassade; ABN AMRO, Nijman Lichtreclame Haarlem, Bouwfonds Nederlandse Gemeenten, Istituto Bancario San Paolo di Torino, St. Antonius Vessel-Heads bv, Randstad Uitzendbureau, UBO levensverzekeringen, Utrechts Nieuwsblad, Dienst Openbare Werken Utrecht, EBU (Energiebedrijf Utrecht), Laserpromotions Leiden, Restaurant/Grand Café het Polmans Huis, AVNET Nederland bv. (Voor bijdragen zie het financieel verslag, financiën)

LOCATIES NACHTREGELS:

In de zomer van 1990 ontvingen de mogelijke locaties (ca. dertig), bijeengebracht in overleg met de adviesraad, het verzoek om medewerking aan het project. Bij de selectie van de plekken werd rekening gehouden met de onderlinge ligging, hoogte en specifieke architectuur en met de verlichting in de omgeving. De reacties waren in het algemeen enthousiast, maar voorzichtig. Vaak werd toegezegd onder voorbehoud en/of met restricties wat betreft de plannen van de kunstenaars, aansprakelijkheid, veiligheid etc. Een achttal locaties viel af omdat tijdens de tentoonstelling verbouwd werd of omdat geen kunstenaar geïnteresseerd was.

KUNSTENAARS:

Door de organisatoren werd een lijst opgesteld van uit te nodigen kunstenaars, Nederlandse en buitenlandse, die toonaangevend genoemd konden worden in de hedendaagse beeldende kunst en die in hun werk tekst gebruikten. De presen-

tatie van minder bekende kunstenaars (Jessica Diamond, Korrie Besems, Martine Neddam) naast kunstenaars met een wereldwijde reputatie (Bruce Nauman, Jenny Holzer, Richard Prince, Sarkis) is vanaf het begin nagestreefd.

KUNSTENAARS EN LOCATIES:

Vanuit onze kennis en fantasie over het werk kregen de kunstenaars bij de uitnodiging voor de schetsontwerpfase een of twee locaties aangeboden. Sommigen gingen onmiddellijk op het voorstel in, maar het merendeel wachtte het bezoek aan Utrecht af. Uit de avondlijke wandelingen met veelal buitenlandse kunstenaars kwamen nieuwe suggesties naar boven die door ons werden overgenomen.

Het resultaat was een tamelijk compacte tentoonstelling in het historische centrum van Utrecht, 22 locaties op loopafstand, en een werk bij het landhuis Oud Amelisweerd in Bunnik. Soms hoog boven de stad of verscholen in een tunnel of brug, een hele straat of op het kleinste

huis, soms in een oase van licht, maar ook op bescheidener plaatsen kwamen de kunstwerken tot stand. Twee projecten waren om financiële redenen slechts tijdelijk te zien, Holzer, de projectie op de Domtoren (twee weken) en de projectie van Wodiczko op het landgoed Oud Amelisweerd (openingsweekend). Een tweede werk van Holzer was gedurende de hele tentoonstelling te zien op het C.S. Utrecht.

Korrie Besems (NL)	– Willem Arntsz Huis
Carel Blotkamp (NL)	– Neude-flat
Patrick Corillon (B)	– Geertekerkhof
Jessica Diamond (USA)	– Oudegracht 346
Nancy Dwyer (USA)	– Brigittenbrug
Ian Hamilton Finlay (UK)	– Zoutmarkt/ Vismarkt
Ludger Gerdes (D)	– Pieterskerkhof 7
Jenny Holzer (USA)	– a: Domtoren (26/4 t/m 10/5/'91) b: Hoog Catharijne/ Station NS

Ulrich Horndash (D)	– Polmanshuis
Ilya Kabakov (SU)	– Politiebureau
John Körmeling (NL)	– Watertoren
Les Levine (IR)	– Randstad Uitzendbureau
Lucebert (NL)	– Paushuizen
Pieter Laurens Mol (NL)	– Pausdam
Maurizio Nannucci (IT)	– Centraal Museum
Bruce Nauman (USA)	– Centraal Museum
Martine Neddam (F)	– 't Wed, tunnel Ganzenmarkt
Titus Nolte (NL)	– Janskerk
Sef Peeters (NL)	– Wolvenstraat
Richard Prince (USA)	– Oudegracht, eetcafé de Baas
Rammellzee (USA)	– Letterenfaculteit
Allen Ruppersberg (USA)	– Korte Smeestraat
Marc Ruygrok (NL)	– Hoofdpostkantoor
Sarkis (F)	– Centraal Museum
Krzysztof Wodiczko (PL)	– Oud Amelisweerd (29/4 – 30/4/'91)

Kunstenaars die niet op de uitnodiging ingegaan zijn of na de schetsontwerpfase zijn afgefallen: Gilbert & George (UK), IFP (F), Harald Klingelhöller (D), Barbara Kruger (USA), Betty Muller/Dirkje Kuik/ RILT (NL), Roy Lichtenstein (USA), Ken Lum (CAN), Annette Lemieux (USA), Martial Raysse (F), Lawrence Weiner (USA), Wim T. Schippers (NL),

De publiciteitscampagne van Nachregels was nogal ingetogen van opzet. Aangezien de tentoonstelling een half jaar te zien was, leek het zinnig de free-publicity zoveel mogelijk te spreiden. Daarom moesten niet al maanden voor de opening alle details bekend zijn. Vanwege de voortdurende financiële en andere risico's, kon bovendien niet al te veel op de inhoud van Nachregels worden geanticipeerd. Gekozen werd voor het selectief versturen van een drietal persberichten (in vier talen), die steeds meer details en interessante informatie zouden bevatten. De nadruk kwam vooral te liggen op het vroegtijdig en persoonlijk benaderen van de buitenlandse pers. Uit vele directe contacten was al duidelijk dat de Nederlandse pers zeer geïnteresseerd was. Selectief werd publiciteit gemaakt op belangrijke evenementen waar de internationale pers verzameld was, b.v. op de kunstbeurs Basel. Het hoogtepunt van de campagne was de 'hit and run' aanval met honderden persberichten op

Jan Hoet's Documenta voorlichting in Weimar. Voorts is vanaf het begin van de voorbereidingen sprake geweest van een gecombineerde NOS live-uitzending van de 'Nacht van de Poëzie' en de opening van Nachregels, met als intermezzo de opbouw van de tentoonstelling en de nachtelijke kunstwerken. Half februari werd deze uitzending om organisatorische redenen afgelast. Met hulp van een aantal semi-professionals is op het laatste moment op een no-budget basis toch nog een beeldregistratie gemaakt waaruit (buitenlandse) media konden putten. Mede dankzij dit beschikbare video materiaal is Nachregels een aantal malen op de televisie geweest. Voorzover thans bekend:

- NOS laat,
- NOS het Klokhuis,
- VPRO, Atlantis,
- BRT Kunstzaken,
- La 7, cultureel net in Parijs
- Domroep (locale omroep) heeft in haar cultureel

programma aandacht besteed aan de opbouw, de opening en heeft een aantal portretten van deelnemende kunstenaars uitgezonden.

Advertenties over Nachregels werden geplaatst in nationale en internationale kunsttijdschriften en in dag- en weekbladen. Hoewel ook het advertentiebudget bij een tussentijdse bezuiniging aanzienlijk verminderd moest worden, is er toch sprake geweest van een ruim opgezette, zes maanden aanhoudende werving.

Het Utrechts Nieuwsblad kwam met een speciale kleurenbijlage (oplage 150.000) die aan de abonnees is toegezonden en tevens bij een groot aantal punten waaronder buurtwinkels en VVV in Utrecht gratis is verspreid (30.000 exemplaren). De publiciteitsafdeling van het Utrechts Nieuwsblad heeft bovendien 20.000 exemplaren bij festivals en andere culturele manifestaties weggegeven.

Tijdens de studenten-introductie in Utrecht werd de Nachtreghs routebeschrijving in duizendtallen uitgedeeld en bij het faculteitsvoorlichtingspakket gevoegd. Informatie over Nachtreghs is ook meegezonden met de pers- en andere mailing van een aantal Utrechtse festivals. Op de Kunst-Rai en de Amsterdamse Uitmarkt werd in een 'nachtreghs-stand' reclame gemaakt en werden door het Centraal Museum 10.000 UN bijlages verspreid.

In Utrecht en Amsterdam werden uitgebreid affiches geplakt, vooral ook om tijdens de tentoonstelling de aandacht vast te houden.

Met behulp van een provinciale subsidie was het mogelijk een tiental buitenlandse journalisten voor de opening en/of de tentoonstelling uit te nodigen. De recensies en aankondigingen in o.m. Parkett, Artscribe, Artforum zijn daar het gevolg van (zie overzicht onder persvermeldingen en recensies).

— RESULTATEN (PERS EN KRITIEK) —

De respons van de pers was zeker in de eerste maanden enorm. Alle landelijke dagbladen hebben uitgebreid aandacht aan de nachtreghs besteed, een scala aan magazines en vakbladen heeft de tentoonstelling besproken (zie overzicht). Zelfs nu, vijf maanden na sluiting van de tentoonstelling verschijnen nog recensies in internationale kunstbladen.

Naast veel positieve kritiek, werd in de media ook gesuggereerd dat een deel van de tentoonstelling onzichtbaar was als gevolg van technische storingen of molest. Achteraf is aan de hand van de controlelijsten die gedurende de 172 tentoonstellingsavonden door de zgn. 'nachtwachter' zijn opgesteld, een overzicht van defecten gemaakt. Hieruit blijkt dat een aantal werken (Dwyer, de projectie in de Nieuwe Gracht aan kop) in zekere zin als 'boosdoeners' kan worden aangewezen, maar dat gemiddeld per avond slechts 2,8 % van de werken helemaal niet te zien

was en dat 9,3 % per avond een klein defect (fakkel uit in het werk van Lucebert, spotje uit bij Ruygrok, etc.) vertoonde. Uiteraard is dit een gemiddelde, vooral na die twee zware onweersnachten, lag de 'dagscore' wel eens hoger.

Opmerkelijk is dat de tentoonstelling nauwelijks last heeft gehad van vandalisme of molest. De meest voorkomende oorzaak van uitval van bepaalde werken was, dat een voorbijganger met zijn paraplu of wandelstok de brandweerschakelaar omzette waarmee elk neonwerk standaard was uitgerust. Zonder verder in te gaan op het profiel van de mens die zich met wandelstok over straat beweegt, menen we hier, toch vooral met ballorigheid van doen te hebben gehad. (zie bijlage 'defecten')

D E O P E N I N G

De opening van Nachtreghs nam een groot deel van 26 ste april in beslag. 's Middags was er een persontvangst en voorbezichtiging van de tentoonstelling 'Words....'. Voor betrokkenen volgde er een bescheiden diner en om 20.00 uur werd een begin gemaakt met de opening van 'Words...'. Gezien het grote aantal bezoekers (1200) was een Belgische spiegeltent in de tuin van het Museum geen overbodige luxe. Om 22.00 uur volgde de opening van Nachtreghs aan de Oude Gracht, in een van de kunstwerken, het theater van Richard Prince. Na enige korte toespraken stelde Hedy d'Ancona, Minister van WVC, samen met mevrouw Vos-Van Gortel, burgemeester van Utrecht, de laser projectie van Jenny Holzer op de Domtoren in werking. Daarna volgde een fakkeltocht langs de locaties achter de kont van het paard. Een voorzichtige schatting van de bereden politie kwam op 2500 bezoekers. Kort voor de opening was er een officiële ontvangst voor sponsors. Later op de avond volgde tot in de kleine uurtjes een druk bezocht, wild feest.

B E Z O E K E R S

opening:

- 1200 gasten bij de opening van Words.. in het Centraal Museum
- 2500 bezoekers opening Nachtreghs
- 1200 genodigden op feest

looptijd tentoonstellingen:

- 27.500 betalende bezoekers in het Centraal Museum
- 50.000 specifiek voor Nachtreghs in de stad
- 250.000 'oh ja' bezoekers/passanten voor Nachtreghs

Nachtreghs was openbaar en vrij toegankelijk. Voor de bezoekers aantallen zijn geen waterdichte bewijzen aan te voeren. Tellen tijdens de

tentoonstelling bleek ondoenlijk dus kostbaar. Verkoopcijfers van drukwerk bieden geen betrouwbare aanvullende informatie, daar 150.000 gratis UN bijlages in omloop waren gebracht. Wel is er een aantal gegevens dat waardevol cijfermateriaal biedt:

- 1) eigen peilingen organisatie, gegevens van de nachtwacht die elke avond de fakkels van Lucebert aanstak en later op de avond de gehele tentoonstelling controleerde, informatie van de entertainers die driemaal per week, publiekelijk optraden.
- 2) getelde aantal bezoekers aan Words...
- 3) statistische gegevens uit 1990 van bureau Voorlichting gemeente Utrecht, VVV, CBS, Jaarbeurs, Hoog Catharijne en NS.

TOELICHTING

50.000 bezoekers Nachtreghs:

We nemen aan dat de 27.500 mensen die de kassa van het museum overdag passeerden ook 's avonds in de stad zijn gaan kijken. In Utrecht zijn er daarnaast nog 8000 latente kunstfreaks, die nu dicht bij huis de mogelijkheid geboden werd om een belangrijk evenement te bezoeken.

Dagelijks kwamen gemiddeld 20 telefoontjes binnen om informatie, gesteld dat bijna niemand een avond wandeling door een vreemde stad alleen doet, geeft een cijfer van 8000. Een groot aantal groepen scholieren, hbo's en (introductie)studenten hebben zich gemeld of zijn gesig-naleerd, 2.000.

250.000 "Oh ja" bezoekers en passanten

Onder deze groep verstaan wij mensen die bewust of onbewust een of meer kunstwerken hebben bekeken. Jaarlijks zijn er 210.000 overnachtingen in Utrecht, komen er 3 miljoen bezoekers naar het Jaarbeurscomplex. De NS vervoert dagelijks 85.000 reizigers van en naar Utrecht, de

helft met abonnement, reizend in de spits. In de avonduren zijn dat 25.000 reizigers. Jaarlijks zijn er 150.000 buitenlandse overnachtingen in Utrecht, zeker een gedeelte van deze toeristen die naar Utrecht komen voor het historisch stads-centrum zal ook, misschien enigszins verwonderd, Nachtreghs hebben gezien. Door de centrale ligging van Utrecht zijn er een groot aantal jaarlijkse festivals, o.a. Theater aan de Werf, Oude Muziek, Nederlandse filmdagen, dat tien-duizenden in cultuur geïnteresseerde bezoekers trekt. Een aanmerkelijk deel van dat verkeer, nam ook kennis van Nachtreghs.

1.000.000 ('Als blikken konden...')

Het aantal lijkt astronomisch hoog maar is waarschijnlijk aan de lage kant. De tentoonstelling was zeer markant aanwezig in het centrum van Utrecht gedurende een half jaar. Het is aan te nemen dat een aanmerkelijk deel van de Utrechtse bevolking (230.000) in die 172 dagen regelmatig, vanuit het dakraam of vanuit de bus, dan wel met de boodschappentas in de hand, één of meer kunstwerken heeft gezien.

H E T

INLEIDING

Het financiële eindrapport voor de manifestatie Nachtreghs is gezien de diversiteit van de manifestatie complex. De uitgaven voor de drie verschillende deelondernemingen 'Words..' in het Centraal Museum, het boek 'De Woorden en de Beelden' en Nachtreghs/ Night Lines zijn om een overzicht in de totale kosten te krijgen, in één geïntegreerde begroting ondergebracht.

In dit hoofdstuk worden als samenvatting de inkomsten en uitgaven behandeld. Voor een totaal overzicht verwijzen wij naar het bijgevoegde financieel verslag van het administratiekantoor van de Utrechtse culturele instellingen. Samen met de jaarafrekening van het Centraal Museum, zal over de afrekening van Nachtreghs nog een accountantsverklaring afgelegd worden.

GEÏNTEGREERDE BEGROTING

Een geïntegreerde begroting van de verschillende deelondernemingen was nodig omdat een aantal posten op de begroting betrekking hadden op alle drie de componenten. Het zou onmogelijk zijn om bijvoorbeeld de reis- en verblijfkosten voor de kunstenaars specifiek aan óf Nachtregele óf Words.. in het Centraal Museum toe te schrijven. Wat bijvoorbeeld te doen met de kosten van een kunstenaar die vlak voor de opening overkwam om te assisteren bij de installatie van zijn werk in de 'binnen' en de 'buiten' tentoonstelling?

INKOMSTEN ALGEMEEN

Bij de oorspronkelijke begroting werd een dekingsplan opgesteld waarin uit werd gegaan van een derde (inter)nationale subsidies, een derde lokale subsidies en een derde sponsoring. Toen duidelijk werd dat het totaal bedrag aan gewenste inkomsten (fl 2.566.200,-) niet gehaald zou worden, werd het dekingsplan enige malen aangepast. Met name de verwachtingen omtrent

sponsor inkomsten moesten regelmatig getemperd worden. Vanaf februari 1991 is uitgegaan van een totale dekking van fl 1.900.000,-, die in de begroting door bezuinigingen en een bijdrage van het Centraal Museum verrekend werd. De gewenste verhouding subsidie-sponsoring (2 : 1) werd uiteindelijk niet gehaald, zij het dat een veelvoud aan onbetaalde diensten en goodwill moeilijk in geld zijn uit te drukken. Onder normale commerciële verhoudingen zouden de bedrijfslasten en tentoonstellingskosten veel hoger uitgekomen zijn.

UITGAVEN ALGEMEEN

Op de oorspronkelijke begroting is zoals gezegd tussentijds een aantal bezuinigingen doorgevoerd. Het Centraal Museum heeft op de posten bedrijfslasten, organisatiekosten en publiciteit een aanzienlijke bijdrage geleverd. De post documentaire film werd vrijwel van de begroting afgevoerd en op andere posten werd bezuinigd. Op de materiaal/tentoonstellingskosten is niet bezuinigd, althans niet met de kaasschaafme-

thode. Helaas was het wel nodig een tweetal projecten geheel af te zeggen (Wim T. Schippers en Dirkje Kuik cs.), en de duur van een tweetal andere sterk te beperken (Holzer/Domtoren, Wodiczko/Oud Amelisweerd). Anderzijds bleken de uitvoeringskosten door kundig onderhandelen met verschillende bedrijven uiteindelijk flink reduceerbaar. Het totaal toegezegde/binnengekomen bedrag van 2.130.698,19 (incl. een aanname van inkomsten uit verkoop drukwerk en de verkoop van een aantal kunstwerken) is tot op heden (stand kosten per 31 december 1991: 2.130.688,- incl. een aanname van 35.000 ivm. nog te verwachten nota's), dekkend gebleken.

Bijlagen:

- 1) persvermeldingen/recensies
- 2) schematisch overzicht storingen
- 3) tentoonstellingscolofon
- 4) voorlopige rekening (kosten/inkomsten)

Utrecht, 27 januari 1992

NIGHT LINES / NACHTREGELS

VAN 27 APRIL T/M 15 OKTOBER 1991

Text into Light –

Contemporary artists in Utrecht

Datum	Krant/auteur	Titel/inhoud

Nationaal

12-06-90	UN	Nachtregels: tekst-kunst boven Utrecht; in '91 grootse manifestatie poëzie en beeldende kunst
13-06-90	Nijmeegs Dgd, Edese Crt Graafschapsbode, Arnhemse Crt	In Utrecht: Nieuwe 'Century'
13-06-90	Leids Dgd	In '91 kunstmanifestatie in Utrecht; Combinatie van poëzie en beeldende kunst
14-06-90	Hengelo's Dgd, Dgd v.h. Oosten, Dgd Tubantia	'Nachtregels' wordt groots evenement
16-06-90	Prov. Zeeuwse Crt	Nachtregels in Utrecht
02-08-90	Parool	Nachtexpositie in Utrechts binnenstad
24-08-90	UN	vermelding
07-09-90	A'foortse Crt, Veluws Dgd	Ook Utrecht geeft subsidie aan 'Nachtregels /Nightlines'
07-09-90	UN	Ruim 1 miljoen voor Nachtregels
08-11-90	UN	Cultuurcommissie schrikt van hoge subsidie aan Nachtregels
19-12-90	Vechtstroom	Verlichte kunstwerken in binnenstad Utrecht
29-12-90	UN, K. Spaan	Novembermaand Kees Spaan/vermelding
31-12-90	Dgd Almere, Gooi en Eemlander, Pieter B.	Kunst /vermelding
jan.'91	UN	Cultuurcommissie enthousiast over 'Nachtregels'; laserprojectie op Dom
19-02-91	Parool, C. van Houts	Oma van John Körmeling mag het dak niet op; vermelding
05-03-91	UN, H. Lutz	'Nachtregels' financieel rond, laserproject Dom nog onzeker
15-03-91	NRC	Nacht van poëzie /vermelding
18-03-91	Volkskrant	Netwerk van dichtregels in nachtelijk Utrecht
28-03-91	UN	Binnenstad vol verlichte kunstwerken
april '91	De architect	Utrecht bij nacht
april '91	Vouwfolder 'Nacht v.d. poëzie'	
april '91	maandagenda Vredenburg	De nacht doet nog geen ogen dicht

24-04-91	UN, K. van Domselaar	Elfde Nacht van de Poëzie parade onbekende dichters /vermelding
25-04-91	U-blad, Frank Hoenjet	Lichtspektakel 'Nacht-regels' ontmoet vooral onverschilligheid
25-04-91	Primeur	"Alles van waarde is weerloos"
25-04-91	Veluws Dgd, A'foortse Crt, H. Lutz	Licht in de duistere Utrechtse Nacht, Nachtregels: expositie van tekst en licht
25-04-91	A'foortse Crt, H. Lutz	Een vleugje Nachtregels in Nacht van de Poëzie
25-04-91	NRC	Nachtregels/Nightlines; foto Dwyer op agenda-katern
26-04-91	Uit in Utrecht	vermelding
26-04-91	Volkskrant	Kunst & Cultuur, keuze /vermelding
26-04-91	Parool, C. van Houts	Het licht verdrijft het duister van de nacht; Utrecht zes maanden Las Vegas
26-04-91	Trouw, Th. Figee	'Nachtregels' bestralen Utrecht met moralisme, brood en engagement
26-04-91	AD	Verlichte dichtregels sieren de Domstad
26-04-91	UN Speciale Editie	U en Cultuur, Nachtregels
26-04-91	Trouw, G. Unger	Letters in de nacht
26-04-91	Trouw, J. Vink	Wubop Hatsiekiedee / vermelding
27-04-91	Barneveldse Krt, Dagbl Nrd Limburg	foto installeren Ruysgrok
27-04-91	Nrd Veluws Dgd, Nwe Apeldoornse Crt	foto installeren Ruysgrok
27-04-91	Haagse Crt, Goudse Crt	Teksten lichten op in donker Utrecht
27-04-91	A'foortse Crt, Veluws Dgd H. Lutz	'Gedachtenloze woorden halen nooit de hemel'
27-04-91	UN, foto: G. van Kesteren	Fakkelstoet opent Utrechtse 'Nachtregels'
27-04-91	Veluws Dgd, A'foortse Crt D. Ruyters	'Buiten, de kunst'; vermelding
29-04-91	Parool, J.B. Klaster	Beeldtaal doorbreekt het nachtelijk duister
29-04-91	UN	Van mij mag Utrecht dit vaker doen
29-04-91	UN, P. v. Esschoten	Utrecht in greep van bier en blues /vermelding
29-04-91	AD, F. Stiemer	Opvallende lichtbeelden in Utrecht
29-04-91	NRC, B.v.d. Haak	De teksten van Jenny Holzer moeten Utrecht aan het denken zetten
29-04-91	Volkskrant, W. de Jong	Met opgeheven hoofd door de nacht
mei '91	Man, Exposé	Lichtzinning
mei '91	Avantgarde	Nachtregels
mei '91	Archis, M. v. Giersbergen	Nachtregels in Utrecht
mei '91	Cosmopolitan	Nachtregels op de gevels
mei '91	Elle	Utrecht bij nacht
mei '91	Avenue	Beeldende Kunst /vermelding

mei '91	Uitvoer, cultuurmag.	Woorden en beelden betoveren Utrecht by Night
mei '91	Rails	Nachtregels
mei '91	Flatland Galerie, expo-krant	vermelding
02-05-91	U-blad	Keilbouten perforeren Aulamuur
03-05-91	NRC, M. Vermeijden	Neon, fakkels en maanlichtstralen
03-05-91	Nwsbld v.h. Noorden	Nachtregels
03-05-91	Nieuwsblad	vermelding
04-05-91	VN, W. Boers	Utrecht bij nacht
04-05-91	Nieuwsblad, D. Meulenbroek	Taal en licht staan centraal
08-05-91	NRC, Voorkeur Musea	vermelding
10-05-91	Telegraaf, A. Kruijning	Nachtregels zet binnenstad Utrecht in neonlicht
11-05-91	UN, P. v.d. Zalm	Huis, baan en auto zijn binnen, nu het geluk nog foto
12-05-91	Krant op zondag	vermelding
13-05-91	UN, C. Opholt, G. de Boer	Post voor mensen die nooit post krijgen /vermelding
14-05-91	Trouw, T. Figee	Betekenis van de letters
14-05-91	Eindhovens Dgd, Helmonds Dgd D. Meulenbroek	Taal en licht centraal in Nachtregels; Korrie Besems neemt deel aan tentoonstelling in Utrecht
16-05-91	UN	'Er zijn avonden geweest waarop álles het deed'
17-05-91	UN, I. Inklaar	Groen Links prikkelt te poetsen/vermelding
17-05-91	NRC	vermelding
17-05-91	Volkskrant, N. Baartman, J. Tromp	Geen doetjes, interview met N. v.'t. Riet/vermelding
18-05-91	Brabants Dgd, D. Meulenbroek	Taal en licht zomer lang centraal in Utrecht; manifestatie Nachtregels 'tentoonstellingskunst-werk'
18-05-91	VN	vermelding
23-05-91	NRC, Voorkeur musea	vermelding
23-05-91	Volkskrant	Utrechtse Mupi-kunst wordt geveild /vermelding
29-05-91	Parool, IJ. van Veelen	De aanwezigheid van onzichtbare energie; overweging over de leegte van Patrick Corillon /vermelding
29-05-91	IJmuider Crt, J. Zumbrink	Fascinerende lichtkunst boven een donkere stad
30-05-91	Haarlems Dgd, J. Zumbrink	Fascinerende lichtkunst boven een donkere stad
31-05-91	VIVA	Utrecht wordt lichtstad
31-05-91	NRC, M. Peeters	Galerie; Sef Peeters/ vermelding
31-05-91	Jonas, P. Claessens	Dromen in de domstad

juni '91	Metropolis M, A. de Vries	Licht en duisternis, Nachtreghels van Titus Nolte en John K6rmeling
juni '91	Reizen	Vermelding
juni '91	Nouveau	Verlichte dichtregels
juni '91	Recreatiekrant Utrecht	Nachtreghels, kunst in licht
juni '91	Kunst & Museumjournaal	vermelding/foto
01-06-91	Hervormd Ned., M. Westen	Nachtreghels
04-06-91	UN, T. Figuee	Korrie Besems combineert tekst met alledaagse beelden
06-06-91	NRC	Voorkeur musea /vermelding
08-06-91	Het Financiële Dgd, Bert Jansen	'Fool speed ahead' en andere 'Nachtreghels'
13-06-91	NRC	vermelding
13-06-91	Haarlems Dgd	De kunst van het schelden (M. Neddarn) /vermelding
18-06-91	Parool, J.B. Klaster	Het Klimaat is universeel /vermelding (M. Neddarn)
23-06-91	Krant op zondag	vermelding
27-06-91	NRC	vermelding (2x)
juli '91	KLM-magazine, Holland Herald	Nightlines
zomer '91	Schakel, pers.blad Gem. Utr.	Utrecht in de schijn-werpers
zomer '91	Cultureel magazine CJP	vermelding
zomer '91	Tableau, R. Roos	Een lichtend teken aan de wand
aug. '91		Centraal Museum
04-07-91	NRC, voorkeur musea	vermelding
05-07-91	UN	Centraal Museum in juli ook vrijdagavond open
07-07-91	Krant op zondag	vermelding
08-07-91	UN	Prince; er zijn zelfs mensen die het leuk vinden
10-07-91	UN	De 'e' is mooi aangevreten
11-07-91	NRC	vermelding
11-07-91	UN, D. de Moor	Hierboven voelt een mens zich heerser/vermelding
12-07-91	De Stem	Utrecht bij Nacht
12-07-91	UN, P. Zonderland	Dichters reageren op Nachtreghels; Woorden over beelden van woorden
14-07-91	Krant op zondag	vermelding
16-07-91	Zwolsche Crt, Het Dagblad Nieuw Kamper Dgd	Verlichte kunst in het donker
18-07-91	NRC	vermelding
19-07-91	UN, P. Zonderland	Dichters reageren op Nachtreghels; woorden over beelden van woorden

21-07-91	Krant op zondag	vermelding
25-07-91	UN	Pleidooi voor behoud Nachtreghs; En dan één keer per jaar het dak op om die bollen te poetsen
26-07-91	UN	Behoud Nachtreghs moeilijke zaak
26-07-91	UN, P. Zonderland	Dichters reageren op Nachtreghs; woorden over beelden van woorden
26-07-91	Oproep aan de lezers	behoud mooiste Nachtreghel
31-07-91	UN	Twijnstraat wil nachtreghel
juli/aug.	De Architect, M. Kremer	Nachtreghs, lichtsculpturen in centrum Utrecht
02-08-91	UN, P. Zonderland	Dichters reageren op Nachtreghs
09-08-91	UN, P. Zonderland	Dichters reageren op Nachtreghs
11-08-91	De krant op zondag	vermelding
12-08-91	UN, A. de Vos	(Stadskroniek) Reactie op Nachtreghs: 'Dat afschuwelijke ding achter de Dom haat ik'
16-08-91	UN, P. Zonderland	Dichters reageren op nachtreghs
16-08-91	Volkskrant	vermelding
22-08-91	NRC	Voorkeur musea /vermelding
23-08-91	UN, P. Zonderland	Dichters reageren op Nachtreghs
25-08-91	Krant op zondag	vermelding
29-08-91	UN. C. den Blanken	ingezonden brief Nachtreghs
29-08-91	NRC	Voorkeur musea /vermelding
herfst'91	Veronica Club	Kunst in de vorm van: woorden, sieraden en overhemden; Nachtreghs
04-09-91	UN, M. Souren	Huizen te kijk in Utrecht en Wijk: gluren en genieten
06-09-91	Nieuwsblad	vermelding
12-09-91	NRC	Voorkeur musea /vermelding
17-09-91	Impressum, Intercity	Utrecht, art. Nightlines
20-09-91	NRC, K. Schippers	De Naakte Letter; braaf overzicht van teksten in de beeldende kunst
Okt.'91	Opzij	'Ik zal nooit jou zijn' /vermelding a.h.v. werk Korrie Besems
01-10-91	UN	Vleugels en bolletjes blijven definitief
10-10-91	Nieuwstribune	vermelding
11-10-91	Nieuwsblad	vermelding
06-11-91	Parool, J.B. Klaster	Inzendingen Prix de Rome nietszeggend/ vermelding Korrie Besems
07-12-91	UN, K. Goedee	De stilte van neon, Neon in Nederland /vermelding
23-11-91	UN, R. Roos	Allen Ruppertsberg vertelt complex verhaal van het leven
23-12-91	UN	W.A.-huis wil neon-rebus behouden; Nachtreghel is nog niet verwijderd

Publiciteit Internationaal

april '91	Nike	A sign in the night
april'91	Flash Art News 157	Nightlines at the Centraal Museum
mei'91	The Independent, A. Dannatt	Taking the artist at their words
29-04-91	De Morgen, B. Dewulf	Een nacht vol kinderspel; Nacht v.d. poëzie
04-05-91	Standaard, H. Muys	Utrecht wordt openluchtmuseum
juni'91	Kunstforum	vermelding
07-06-91	De Morgen, M. Borka	Kruimels op de rok van het universum
19-06-91	Tageszeitung, J. Becker	Ende der Schattenlage, Nightlines/ Nachtregels: eine außergewöhnliche Ausstellung in Utrecht
juli'91	L'Oeil	Expositions à l'étranger
juli'91	Art Press, A. Jourdan	Night Lines /vermelding op t.v.
juli/	Flash Art International	Night Lines at the Centraal Museum
juli/	Beaux-Arts	vermelding
05-07-91	De Standaard, B. Makken	foto, vermelding, Utrecht licht en letters
31-07-91	Knack (België)	Nachtregels /vermelding
aug.'91	Männer Vogue, I. Schünemann	Kunst im Dunkeln (MV clips)
08-08-91	Volk, Nieuwe Gids, J. Se Ruyck	Geen nacht is zwarter
sept'91	Journal of Art, M. Wiczorek	"Night Lines" Turns Utrecht into Vegas North
40'91	Artefactum	Nachtregels
okt.'91	Art News, J. Turner	Night Lines, Centraal Museum
nov/dec	Artscribe	Neonlights artikel over Jessica Diamond
dec. 91	Parkett, D. Cameron	Das zufällige Publikum

In 1992 zijn nog verscheidene besprekingen te verwachten.

Overzicht defecten
Tentoonstelling Nachtreghels
27 april t/m 15 oktober 1991.

Opgave volgens controlelijsten van de "Nachtwacht":

Werk van	Geheel buiten werking	Gedeeltelijk buiten werking
Besems	4 x	35 x
Diamond	1 x	2 x
Corillon	-	31 x
Kabakov	1 x	16 x
Blotkamp	1 x	24 x
Neddam	-	-
Holzer Domtoren	-	-
Holzer Centraal St.	-	-
Finlay	2 x	63 x
Prince	15 x	7 x
Gerdes	-	1 x
Dwyer	38 x	-
Wild Plakken	-	3 x
Ruppersberg	1 x	-
Rammelzee	13 x	-
Lucebert	15 x	52 x
Levine	-	-
Nolte	-	-
Peeters	8 x	27 x
Körmeling	-	7 x
Ruygrok	7 x	85 x
Mol	-	-
Wodiczko	-	-
Totaal	106 x	353 x

Totaal aantal tentoonstellingsdagen : 172

Totaal aantal branddagen : 3784 (172 x 22)

Totaal aantal malen dat een kunstwerk
gedurende een nacht niet zichtbaar was : 106 (= 2,8%)

Totaal aantal malen dat een van de
kunstwerken een klein defect vertoonde : 353 (= 9,32%)
 (fakkel uit; 1 letter kapot van Finlay;
 graffiti; spotje van Ruygrok uit; etc.)

Tentoonstellingscolofon

NACHTREGELS

idee en organisatie:

Sjarel Ex
Ellen de Bruijne
Nicolette Gast
Paul Kamp
Robert-Jan Muller

assistentie:

Catelijne de Muynck
Claudine Hellweg

tentoonstelling Centraal Museum:

Marja Bosma
Lydia van Oosten
Hans Schopping
Eveline Reeskamp
Panc Boere
Theo Drost

tentoonstellingsmanagement en eindverslag:

Paul Kamp

ontwerp affiche/catalogus/briefpapier/advertenties/eindverslag:

Wild Plakken (Lies Ros en Rob Schröder)

ontwerp stadsgids/boek De Woorden en de Beelden:

Tessa van der Waals

boekproductie:

Jan Brand

vertalingen:

Wendie Shaffer, Michael O'Loughlin

fotografie:

Jannes Linders
Stijn Brakkee (assistent)

financieel verslag:

Ineke Stolk

adviesraad:

Jan Jansen – hoofd Sector Monumenten Gemeente Utrecht
Peter Smids – Directeur Muziekcentrum Vredenburg
Guus Verduijn – Directeur Wijkbeheer Stadsvernieuwing Utrecht
Dhr. M. van der Lee – Directeur Koningin Wilhelminafonds
Madeleine van Lennep – Secretaris Fonds Stadsverfraaiing Utrecht
Dirkje Kuik – kunstenares te Utrecht

zetwerk en druk eindverslag:

SSP, Amsterdam

**Overzicht uitgaven
Nachtregels/Nightlines
per 31 december 1991**

Omschrijving	Bedrag
Finlay	40.030,69
Sarkis	12.072,90
Levine	41.579,93
Kabakov	47.599,37
Nannucci	35.158,13
Nauman	15.732,65
Gerdes	64.248,06
Corillon	14.424,36
Peeters	53.791,50
Nolte	46.737,25
Ruygrok	102.062,28
Besems	98.972,25
Horndash	5.522,41
Lucebert	14.468,20
Blotkamp	67.421,74
Mol	23.869,—
Prince	35.967,54
Holzer	34.617,81
Neddarn	20.896,98
Rammelzee	102.050,78
Körmeling	112.727,32
Diamond	59.411,19
Dwyer	25.089,65
Ruppersberg	51.331,54
Schippers	2.000,—
Wodiczko	26.603,27
Kuik/Muller	2.000,—
Neon "Nacht v.d. Poëzie"	12.860,—
Huisvesting	6.130,87
Telefoon	4.331,26
Kantoorart./fotokosten	11.578,26
Bouwmat. alg	6.217,36
Reiskosten medew.	14.231,89
Repres. kosten	24.079,87
Freelance medewerkers	255.081,21
Tent. assistenten	13.720,25
Fotograaf	40.104,99
Graf. ontw. I & II	19.650,—
Briefpapier	9.105,22
Affiche	12.572,22
Catalogus	87.867,36
Persberichten	16.590,—
Advertenties	19.602,89
Persfoto's	10.505,53
Stadsgids/UN Bijlage	58.094,—
Boek	156.236,71
Film	9.618,90
Receptie	6.521,94
Uitnodigingen pers.	13.006,69
Uitnodigingen	3.896,69
Feest	12.147,82
Diner	10.000,—
Transp. Binnen	53.851,98
Verz.kosten Binnen	7.708,23
Inr. Binnen Tekstb.	2.953,13
Presentatie Binnen	3.620,03
Vertalers	5.771,85
Bibliotheek	927,37
Aansluitk./stroomk. EBU	20.000,—
Onvoorzien materiaal	9.995,80
Div. verzendkosten	2.239,22
Kosten T-shirts	721,52

Totaal 2.095.688,64
 Er kunnen nog steeds nota's binnen komen en
 daarom hebben we gedacht om een bedrag
 van f 35.000,— mee te nemen.

De verkoop van bovengenoemde artikelen gaat nog gewoon door. De
recette van 27.500 bezoekers à f 1,50 = 41.250,—.

Totaal inkomsten: f 2.130.698,19

**Totaal uitgaven:
incl. raming nog te
ontvangen nota's f 2.130.688,64**

JESSICA DIAMOND

NANCY DWYER

JENNY HOLZER

KORRIE BESEMS

CAREL BLOTKAMP

PATRICK CORILLON

IAN HAMILTON FINLAY

LUDGER GERDES

ILYA KABAKOV

JOHN KÖRMELING

LUCEBERT

PIETER LAURENS MOL

MARTINE NEDDAM

TITUS NOLTE

SEF PEETERS

RICHARD PRINCE

RAMMELLZEE

ALLEN RUPPERSBERG

MARC RUYGROK

KRZYSZTOF WODICZKO

LES LEVINE

ULRICH HORNDASH

Streetplan of the exhibition available at:
Centraal Museum • Restaurant Polman's Huis
• Muziekcentrum Vredenburg

Running simultaneously in Utrecht's
Centraal Museum will be the exhibition entitled:

WORDS

WITHOUT THOUGHTS

NEVER TO HEAVEN GO

This will show work by the same artists,
from 27 April to 8 September 1991.
Special guests:

BRUCE NAUMAN

SARKIS

MAURIZIO NANNUCCI

Museum address is:
Agnietenstraat 1, 3512 XA Utrecht, The Netherlands
Phone (31-30)312 559 / 315 541, fax (31-30)332 006
Open Tuesday to Saturday, 10.00-17.00 hrs.
Sunday + holidays 13.00-17.00 hrs.

